

Molla Nəsrəddin

ملائقہ الدین

E-kitab halına saldı: Cavid Ağa

ملائه نادره

MOLLA-NƏSRƏDDİN

Sənba 8

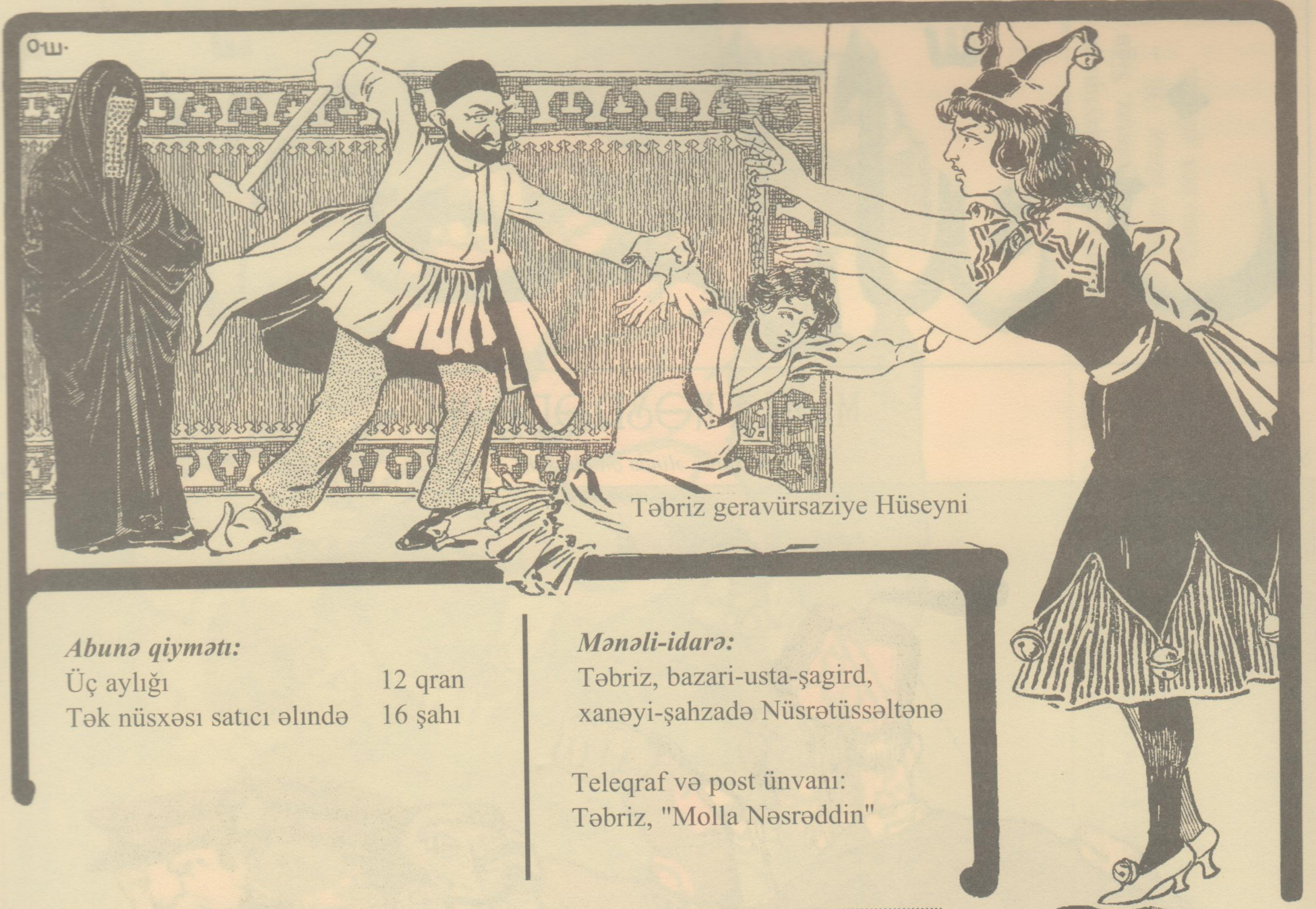
Qiyəti satıcı əlində on altı şahı

№ 8

Seyid Əli Məsəvvirzadə

Mətbəeyi - İskəndani
Osmanlının yunan müharibəsi

Təbriz geravürsaziye Hüseyini

Abunə qiyməti:

Üç aylığı 12 qran
Tək nüsxəsi satıcı əlində 16 şahı

Mənəli-idarə:

Təbriz, bazari-usta-şagird,
xanəyi-şahzadə Nüsrətüssəltənə

Teleqraf və post ünvanı:

Təbriz, "Molla Nəsrəddin"

BİR NEÇƏ SÖZ

Necə ki, keçən şümarədə işarə eləmişdik, Bakıya ehzar olunmağımız bizi məcbur edir ruznaməyi - "Molla Nəsrəddin"i həmin 8 ci şümarədə dayandıraq. Mə'lumdur ki, Bakıya varid olduqda ruznaməni həməən sayaq ilə çıxartmaqda olacayıq və çıxardıqda indiki İran abunələrində yetirmək niyyətində olacayıq. O ağayani möhtərəm ki, idarəmizə üç aylıq müddətindən artıq pul göndəriblər muxtardırlar bu ruznamənin Bakıdan gəlməyinə müntəzir olmağa ya idarəmizdə qalan artıq pullarını istəməyə.

Bu barədə sual cavaba öz əvəzimizdən bəradərimiz Ələkbər Məmmədquluzadəni vəkil qərar veririk ki, müşariləyih idarədə qalasıdır. Təbrizdə və qeyri şəhərlərdə bizə az çox borclu olan möhtərəm oxucularımızdan da xahiş edirik ki, onlara göndərilmiş olan ruznamə vəchini yetirsinlər idarəmizə.

Nə dərəcə "Molla Nəsrəddin" bəndə üçün əzizdirsə, təbüdir ki, o dərəcədə də gərək əziz ola mənəm üçün o kəs ki, ruznamənin Təbrizdə çox müşkülət ilə vücudə gəlməsinə kömək oldu. Bu həməən şəxsdir ki, öz elmi və fəzaili sayəsində Təbrizdə böyük bir ehtiram qazanmışdır. Hərçəndi ki, ağanın ismi - şərifi burada yazmaq lazım görmürük.

Təşəkkür edirik o cənablardan ki, beqədrilməq-

dur abunə ünvanı ilə, ya qeyri bir vəsilə ilə idarəmizə maddi müsaidət göstəriblər. Ruznaməmizin davamı müxtəlif zəhmətlərin nəticəsidir ki, ibarət olsun müxbirlərdən və təb əmələlərindən, bu qism yoldaşlara səmimi qəlbədən salam göndərirəm. Sözümlün xətmində bir vücudi - möhtərəmi yada salmamış olsaydım qədrdanlıq şəraitinə əməl eləməmiş olardım ki, bu da "Molla Nəsrəddin"ə şayəstə görsənməzdi. Ruznaməmizin Təbrizdə nəşrinin icazəsini ağayi - Müxbirüssəltənə həzrətləri mərhəmət buyurdu. Bir surətdə ki, məmləkətin qanunu bunu icab edir ki, bu qism icazələr vüzarayi - maarif tərəfindən gərək sadir ola.

Senzor məsələsinə gəldikdə genə ağayi - möhtərəmin azadixahlığını bən də öz qəlbimdə inkar edə bilmərəm. Səhihdir qabaqlarda bir neçə şümarə sensor olundu. Və lakin o genişlikdə ki, mümkün idi bəndə üçün yazmaq niyyətində oldu. Və əgər senzorsuz çıxartdığım axırıncı şümarələrdə ondan artıq bir söz yazı bilmədim sə, buna səbəb budur ki, rəsmi senzordan əlavə bizim qaranlıq mühitin və çürümüş məişətin özünə müxtəs bir senzoru var ki, yazmaq səhldir, insanı lal olmağa məcbur edir.

Cəlil Məmmədquluzadə

"QAMUSE FƏXRİ"
– "KELİDE DANEŞ"

Cərayədə Tehran və Təbriz sabiğən intişare yek çenin təlifə sudmənd ra bəşarət dədə və hər yek be hesseye xod təbrikate şayani bemüəllife möhtərəmə an cenabe əcəl ağayə Fəxrülətibba hədiyye nemudeənd. "Qamuse Fəxri" ki lüğətə came dər zəbanhayə çaharqaneye farsı fəranse rusi ingilisi mibaşəd əz heyse inke yek ehtiyace bəzorgira dər aləme məarif və mətbuat rəf minəmayəd ceddən şayane eftexar bude və müəllif ba eftexare an həm şayesteye həme gunə təmcid və təqdir əst.

Müəllife möhtərəmə "Qamuse Fəxri" xədamatəş tənha monhəser betəəlife kitab və nəşre məbadiye elm nist, bəlke şəxsən cenabe işan dərmiyanə ətebbayə möhtərəmə şəhri və əqrane xod becoz məharət və derayət dər fənne tebb ba insaniyyət kari və hosne soluk niz şöhrətə tamı darəd.

Dər yek şəhri ke bəraye mərzayə fūqəra və qürəbayə an nə yek moəssisəyē tebbi və nə yek dəvaxanəyē bələdi məccani movcud əst. Vücudə yek çenin təbibi ke, əz vəqt və nəqdə xod dər moayenəyē mərzayə foqəra və təhiyyəyē dəvayə anan sərfnəzər nemude və bəforutəni və təvəzoh dər nəvazəş və delcuyi əz möhtacine mərzayə qorəba müzaiqə nənəmayənd ceddən şayane təşviq əst.

Cenabe əcəllə ağayə Fəxrülətibbara çenançə xademe elm və mərifət mişenasim həmçenin həmiyyətşuar və dər hesseye xod xademe ensaniyyət niz midanim.

Bər yek çenin məzayayə əxlaqi və ədəbiyē işan aşınayan və dustane vəfapərvərə moəzzəmülləh, həme ba ma şərike etiraf və təhsin əst.

Və ketabə "Kelide daneş" ya "Qamuse Fəxri" ke ba nəbudəne vəsayele kafiye əz cəhətə kağəz və mətbəe, ba an nəfasət və xubi təb migərdəd, tənha əz məsai və həməmə aliyeyə cenabe əcəl ağayə Fəxrülətibba əst. Və səyē aliyein daneşməndə möhtərəm dər təkmilə təlifə an ketabə nəfis və himmətə bəzorge işan dər təhsinə tabe an, ma və sair tərəfdarane tərəqqiye mətbuat ra mədyun misazəd ki ba təşviqətə maddi və mənəvi moəzzəmülləh ra be təkmilə in nosxeyə şərifə tərgib nəmayim.

ƏDƏBİYYAT

Bir hücrədən bir səs gəlir,
Zorba qalax pul ortada
Qapı dalında çömbəlib,
Allah yolunda lütf edin
Hacı eşitdi bu səsi,
Gördü ki, acdır şübhəsiz,
Qıldı nəzər bir pullara,
Biçarənin də qəlbi hey,

Gör bir nədir cıqqıldayur,
Hey səslənir, şaqqıldayur.
Bir lüt dilənçi yalvarır,
Şahi deyib zıqqıldayır.
Baxdı bir az da sailə,
Onçun belə mıqqıldayur.
Gahi də baxdı yolçuya,
Çox müntəzir tıqqıldayur.

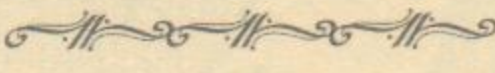
Axtardı tacır ciblərin,

Axırda tapdı şahını,

Hıqqıldadı verdi pulu,

İndi yenə hıqqıldayur.

İmza: Kəblə Haxverdi

TƏBİƏT

Qırx beş ildir rəməzanı həmin şəkildə görürəm ki, hali—hazırda vardır: görürəm ki, tamam əhali səhərdən, axşama yarım [saat] qalanadək yuxudadır; ticarət bağlı, darülfənn və darül-tərbiyələr qapalı, qiraətxanalar boş, idarələr məəttəl, tərəddüd yox...

Elə ki, iftara yarım saat qaldı, mö'münlər ayılıb gözlərini silirlər və bir qədər oğul-uşaqla bədrəftarlıq və qarıya gələn saillərə kəmhövsələlik göstərəndən sora, yeyib içmək əsbabını fərahəm gətirməyə məşğuldurlar.

Axşam ki oldu, qarınlar ki doydu, camaat tökülür küçə və bazara və dəxi sübhə tək yatmağa macal tapmır: qonaqlıq, qumar, eyşü işrət, kef, sazanda və nəvazəndə və qisim-qisim lotuluqlar: mütrüb, fahişə və bə'zi bə'zi bazlıqlar...

Budur, mahi—mübarək rəməzan. Budur, Allaha ibadət. Sözüm orasındadır ki, bu qırx beş ilin müddətində rəməzan işlərimiz bir zərrəcə də təğyir tapmayıb və dünyada həmin əhval, təbiətə müxalif bir əhvaldır. Zira ki, dünya yaranandan bu günədək heç bir saniyə keçməyib ki, dünyada bir dəyişiklik olmasın. Dünyada bir şey yoxdur ki, bir dəqiqə və bir saniyənin ərzində baqi qalsın.

Və lakin müvəqqəti zindəganlığın bir müvəqqəti fəvriyyəsi var ki, arteriyalarda qan müncəmid olur və nəfəs kəsilir, necə ki su donanda suyun dirilik həşəratı candan düşür. Buna bizim türk dilində "ölüm" deyirlər.

Bir əhval ki, qırx beş ilin müddətində müncəmid olub təğyir tapmaya, o əhvalın zindəganlıq mikrobları da nəfəsdən düşmüş olacaqlar. Bunun adı ölümdür.

İntihası bir ölüm var ki, orada yas qurub ağlarlar, bir ölüm də var ki, cəmaat iştibah edib yas əvəzinə doluşar küçələrə və axşamdan səhərəcən dəli və divanə kimi zurna—qaval çalar. Mənə qalırsa, ağlamağa bəhanə dəxi də artıqdır.

İmza: Molla Nəsrəddin

TƏQVİM

A Molla əmi, bizim Xorasan təqvimi çox zadı bilir və çox düz yazır. Belə ki, ərz etsəm gümanım budur siz də təsdiq edərsiniz. Bu il ramazan ayının on üçündə yazır (12 saat və 42 dəqiqə əz ruz beye cəvahir xub əst). Əlbəttə bu söz neçə cəhətdən yaxşıdır çün gündən on iki saat 42 dəqiqə keçmiş gecə olar və qaranlıqda cəvahiri satmaq daha yaxşıraqlar ki, eybi də bəlli olmaz və həmi də əgər xuda nəkərdə cəvahir oğurluq olsa qaranlıqda sahibi görüb tanıya bilməz.

Bir də mənim bir kiçik oğlum var istəyirdim bu yaxınlarda mədrəsəyə göndərim, təqvimə baxdım gördüm yazır (22 şəvval 12 saat 27 dəqiqə əz ruz şoru be dərs nik əst) amma çox təəssüf elədim ki, bu yazdığı zaman mədrəsə açıq olmaz, bizim oğlan da yatmış olu. Hər kəs inanmasa təqvimə baxsm. Və hər kəs baxmasa Xorasanlı münəccimbaşının nifrininə giriftar olsun.

İmza: Yıldız

DÖVLƏTLİ XANIM

Şəhərimizdə bir dövlətli xanım var. Bayram qabağı xanım bir xəyallandı darül—

tərbiyədəki övrət uşağa paltar tikdirsin ki, Allah da xanımdan razı olsun, amma təq-vimə baxdırdı gördü ki, saət xoş deyil. Sora bir belə fikrə düşdü ki, Qafqaz muhacirlərinin hərəsinə bayram axşamı bir qədər xərclik paylasın. Genə təqvimə baxdı gördü ki, yazılıb "Nə şayəd". Axırda dedi: xub, neçə neçə ali imarətim var ki, biri birinin içindədir, bu imarətlərin birini Allah rızası üçün vəqf elərəm idareyi—maarifə (inşaallah) ki, ora da yetim uşaqlar üçün bir böyük mədrəsə qərar verilsin. Genə təqvimə baxdı gördü ki, ağayi—Hacı Nəcmüddövlə fərmayış edir ki, bayram axşamı həna qoymaقدan savayı heç bir işə iqdām eləmək rəva deyil. Labüd və naçar qalıb, xanım həzrətləri məşğul oldu paxlavaları bişirməyə və bizə də göndərmişdi. Allah sizə də qismət eləsin. Amma paxlavaları yedim yatdım, yuxuda gördüm ki, bir neçə il bundan əqdəm Təbrizdə cəmiyyəti-xeyriyyə üçün bir mötəbər və xeyli dövlətmənd hacı cənabları, bilmirəm dəli-divanə imiş, nə imiş ya məcburiyyət üz vermiş imiş, xülasə, mərhum alicənab cəmiyyəti-xeyriyyəyə ali imarətlərinin birini yalandan ehsan eləmiş imiş. Xülasə, nə başın ağrıdım, bir gün...

(Mabədi var)

Hərdəmxəyal

BƏLA

Bu Təbriz—Culfa dəmir yolu da başımıza bəla oldu... Doğrudan deyirmişlər ki, Nikalayın bizə çox əziyyətləri yetişib, biri də bu dəmir yoludu. Mağıl keçən vaxtlar dəvə karvanları düzülürdü yola, ticarət malını yükləyirdik dövələrə, bir həftə-on günə Təbrizdən sağ-səlamət gedib yetişirdi Culfaya.

Bəli, dəmir yolu çəkdiilər ki, tərəddüd guya asan olsun və sürətli olsun, guya ki, bizi atlı qovalayır, guya ki, bu dəmir yol ilə bizim cavanlar gedib Almaniya, Amerika darülfünunlarında dərslər oxuyacaqlar. İndi gəl, bu da sənə dəmir yol! İşə

düşəndə ilan kimi burulur və öküz kimi anqırır, dövələri və kəndlərdə arvadları qorxudur, işə düşməyib yatanda bir para bikar adamlar başlayırlar hökuməti və tacirləri məzəmmət eləməyə ki, bax gör bu iranlıların himmətinə! Nikalay on iki milyon pul sərf etdi və bunlara dəmir yol qoydu getdi, ama bu təşəxxüsdə hökumət və bu qədər dövlətmənd tüccar bir balaca dəmir yolu abad saxlamağa acizdirlər.

Mən ölüm, bir gör nə danışırlar?

Qardaş, aciz niyə olurduq? Əvvələn, biz hamıdan ağıllıyıq və hamıdan qoçağıq. Qoçaqlığımızın biri budur ki, görürsən gürcü cəmaatı öz cibindən pul çıxardıb, Kaxet dəmir yolunu qayırdı, amma biz işi elə gətirdik ki, dəmir yolu bizə müftə qaldı. İkinci də budur ki, özgələrin dəmir yolu nahaq yerə gecəni də, gündüzü də işləyir və bir aləm neft yandırır, bir aləm əmələni və qulluqçuları məəttəl eləyib, bunlara bir aləm pul paylayır, amma biz baxıb görürük ki, dəmir yol bizə lazım olanda on altı түmənlik odun alırıq yandırırıq və qoşunlarımızı mindirib bir yana yola salırıq; yəni bir yerə mal göndəririk. Amma elə ki, bizə qoşun göndərmək və mal göndərmək lazım olmadı, onda dəxi yolun işdə olmasının nə lüzumu?

Onda da yolu qoyuruq yatır, əmələləri də göndəririk kənd-kəsəyə.

Doğrudur, bir para ağzığöyçəklər deyirlər ki, yol işdə olmayanda başlayır dağılmağa, çöl əhli tökülür dəmir dümürünü söküb aparır.

Cəhənnəmə aparır, gora aparır! Sağ olsun dövələrimiz! Yoxsa mən əlimnən götürüb ayda üç min түmən verim ki, yol işləsin? Cəhənnəmə işləsin, gor da yanınca. Sağ olsun ulaq-qatır karvanımız! İşində ol!

Mozalan

DÜKAN KİRAYƏSİ

Bir nəfər kasıb sərrac ki, adı Kərbəlayi Nağıdır, bir neçə ay naxoş olduğundan dükan kirayəsini düzəldib verə bilmir. Dükan sahibi cənabi hacı h.h.. f adamını göndərir ki, getsin kirayə əvəzinə Kərbəlayi Nağının dükanında hər nə tapsa yığışdırıb gətirsin. O da elə eləyir...

Kirayə üç aylıq imiş. Ayda iki tūmandan eləsin altı tūman. Cənab h.h. çox varlıdır. Böyük tacirdir və hər gün ticarətdən hasil olan pulları saymağa macal tapa bilmir. Bir kasıb əsnafın dükanını yığışdırmaq bir külfəti acliq aləminə daxil etməkdir. Şəhərimizdə min-min acliqların üstünə bir nəfər də bu gün artsa, heç kəsə də təfavüt eləməsə, gərək hacı ağaya təfavüt eləyə, səbəb budur ki, məsəl var deyər-lər: hər nə salarsan aşuva, düşər qaşığıva.

KÖHNƏ İŞLƏR

Köhnə işlər, köhnə müdərrişlər. Hələ bizim məmləkətdə köhnə məktəblər genə öz işlərindədir. Həman həsir, həman falaqqa. Hələ falaqqa səhldir, bəzi vaxt ittifaq düşür ki, çomaq da meydana gəlir. Belə ki, bir-iki ay bundan əqdəm Əmirxiz məhəlləsində köhnə müəllimlərin bir nəfər cəddinə qurban olduğum şagirdi Hüseyin nam ağa Məhəmməd baqqal oğlunun üstünə hirslənib və acığının şiddətindən uşağın başına çomaqnan elə bərk vurub ki, uşaq iki gündən sora fəvt ölüb.

Əgər məhəllələrimiz sahibsiz olmasaydı mən o məhəllələrin sahibinə deyərdim ki, bu köhnə, çürümüş məktəbləri götürüb onların əvəzinə təzə mədrəsələr və təhsil tapmış müəllimlər qoysunlar.

Amma, çün məhəllələrimiz sahibsizdir, çün cəmaatımız avamdır, iş başında olanlarımız nainsafdırlar, o səbəbdən mənim dəxi bir kəsə ümidvarlığım yoxdur. Mənə yəqindir ki, belə belə köhnə müəllimlər hələ çox bir vaxt biçarə cəmaatın uşaqlarının başlarını yaracaqlar, gözlərini çıxardacaqlar, qəlblərini

qazacaqlar və beynlərini çürüdəcəklər. Hələ çox çəkər.

Bir nəfər məhəllə əhli

TELSİZ TELQRAF XƏBƏRLƏRİ

Tehrandan

Bu yazıq yəhudilərə ki, Tehranın ümdə ticarəti onların əlindədir çox ürəyim yanır, əgərçi dava satan mağazaların üçdə ikisi onların əlindədir və çün davafüruşlar tə'til qanunundan məafdırlar, əlbəttə, bu barədə şikayətləri ola bilmir. Bundan əlavə çox ehtimalı var ki, gələcəkdə bu fəqir yəhudilər Tehranın baqqal, əllaf və qəhvəçilik kimi adi kəsblərini də məhz in ki cümə günləri bəkar qalmasınlar əllərinə salalar və yainki Bakı müsəlmanlarının keçən vaxtlarda cümə günləri qapı arasmda alış-veriş eləmələri kimi bir iş də bunlar Tehrandan ixtira edələr. Hə, qapı arası dedim yadıma düşdü. Söz aramızda qalsın. Əgər Tehrandan bu yəhudi milləti olmasaydı arağa adət eləmiş müsəlmanların bilmirəm halı necə olacaq idi. Xülasə.

.....

Müxtəsər işlər burada çətinləşib. Eşitmişəm ki, Təbrizdə eyşü nuş əsbabı fərahəmdir. Allahın rizasından ötrü, əgər doğrudursa xəbər ver ki, bəlkə bu müsəlman bəndələri bir qədər bu zəhmətdən xilas olalar və illa yaxşı şey budur ki, arağa adət eləmiş müsəlmanlar tiryak və bəng ilə əllərindən getmiş nəşələrini ələ gətirsinlər.

Köhnə müxlisiniz: Bacadan baxan

QƏRİBƏ YUXU

Molla əmi, dünən gecə Allah xeyir eləsin, qərībə bir yuxu görmüşəm heç bilmirəm bu necə yuxudur, qoy ərz eləyim, bəlkə sən bir zad düşünəsən, mən ki, heç bir şey başa düşmürəm.

Aləmi-vaqəədə gördüm ki, oturmuşam bir büzürgüvarın xidmətində, əgərçi özü elə bizlər kimi kasıb idi, amma surətindən böyük bir kim-sənə olduğu məlum idi.

O şəxs dönüb bir mənə baxdı, dedi ki: mənə nə istəyirsən soruş ki, daha sora mənə gümrə bilməyəcəksən.

Dedim, ay ağa, qurbanın olum, elə özüm o fikirdə idim, mənə bir başa sal görüm bu biçarə əstafiar ki, hallı halına görə kirayə verirlər və cam gündə bisifdə gedirlər, bəs bu dövlət bu məlumların dadına nə vaxt yetişəcək?

Bir başın tovladı, sora dedi ki, ey Allahın bəndəsi, get camı fəqir dükançılara de ki, əvvəl qabaqca hamısı bir yerə cəm olsunlar. Elə ki, cam oldular və toplaşddar və əl-ələ verdilər, o vaxda sən gəl mənə xəbər elə, mən onlara tək birca sifariş də göndərim.

Ondan sora dəxi dükan kirayəsindən azad olurlar.

İmza: Xırdavatçı

TƏŞƏKKÜR

18 zilqədətül-həram 1338-ci tarixində Qafqazdan fərar edən yüz əlli min mühacir İrana pənah gətirib bir qədəri Xoy, Mərənd və Təbriz həvalisində sükna oldular.

Və bunlardan qədri naçar qaldığında diibərə öz vətənlərinə məcburən övdət etdilər. Məişətin artıq dərəcədə təng olduğu cəhətə var yoxların məxaric etdilər.

Qışın şiddətli soyuğundan balaca uşaqları hiifz etmək üçün Təbrizdə sakin olan mühacirlər özlərinə məxsus libaslarını da satıb öz ailələrinə kafil olmaqdan aciz qalıb naçar Amerika nüməyəndəsi ağayi Mister Fetman həzrətlərinə öz əhvallarını ərizə ilə izhar etdilər. Müşarileyh

tərəfindən onların yanıqlı və pərişan halları nəzərə alınb köməklik olundu və ona binaən biz Təbrizdə sakin olan mühacirlər vəkili ümum mühacirlər tərəfindən ağayi—Mister Fetman həzrətlərinə təşəkkür edib və xudavəndi—əhədiyyət həzrətlərindən müşarileyhə səadət-mənd və xoşbəxt yaşadığın isteda edirik, hansı ki, 549 nəfərin həyatına baidirlər.

1) Ələkbər Abbaszadə Naxçıvani, 2) Həbibbəy Firudinbəy oğlu İrəvani, 3) Seyidov Ordubadi.

EXTAR

Nəzər bər inke dər nəticəyə zəhəmate dustan və ostadani ma dər zərfe yek həfte nesfe ruze come ra bəraye tənəffos və gərdeş və əncame karhaye şəxsi və molağate famile xod və esterahət müsaide mərhəmət nimudənd moştəriyane ozam niz dər həman saət bəraye eslahate sər və surət müracee mifərməyənd. Məhze ehtirame moştəriyan naçar əz pəzirayiye işan bude, vəqte tənəffose moxtəsər həm əz ma şagirdan məfqud mişəvəd. Əz moştəriyane geram təğəza mi nəmayim ke eslahate sər və surəte xodşan əz ruze şənbe ta yek saət be zohr mande ruze come müracie fərmude, vəqte müsaide ra əz ma şagerde dəllakan tələf nəfərməyənd.

Əz tərəfe şagirde dəllakan.

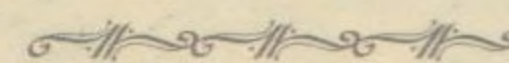
İsmayıl, Həsən, İsmayıl, Eynullah, Fətullah, Əbdüləzim, Məhəmmədquli, Rəcəb, İmaməli, Rəcəb. Səlmani şagirdlərinin rabiti: İsmayıl.

Müdir və sərmühərrir: Cəlil Məmmədquluzadə

Vəkülərimiz: Təbrizdə Dəmə məqbərə, tovziye cərayed.

Bazare şişegərxane, kitabxaneye "Pərvəriş".

- Dəmə hərəmxane, mətbəəye "Hüseyni".

Tənzilin min rəbbül-ələmin

İmməhu-Quranun Kərimün
La yəməssuhu illa əl-mütəhərrun
Yəni Qurani pak və pakizə yerdə saxlayın

Müsəvvirzadə Behzad

